

*Acten des synode particuliers, gehouden bynnen
der Goude den XXIX^{en} Augusti XV^oLXXXIX.*

Verkiezinge der personen tot moderatie der actie — De synode particulier van Suythollant, beschreven synde binnen der stadt van der Goude te compareren tegen den xxviii^{en} Augusti, soe syn de predicanten ende ouderlingen nagenoempt verschenen by den anderen den xxix^{en} Augusti om hare actie te beginnen. Ende tgebedt gedaen synde, syn vercoren tot praeses oft actionis moderator ARNOLDUS CORNELII, tot assessor CASPARUS SWERINCHUYSEN, tot scriba HENRICUS DE CORPUT.

Commissarisen van syn Excellentie ende den heeren Staten ende hare commissie. — Syn in de vergaderinge gecompareert de heeren mrs. GERARDT VAN DEN WYNGAERDE, raedt ordinaris van den Hoogen Rade, ende LEONARD CASEMBROOT, raedt ordinaris in den Rade Provinciael, gecommitteert van syn Excellentie ende van mynen heeren Staten slants van Hollant, om desen synode te assisteren volgende de brieven van commissien, by hare E. overgegeven, die voorgelesen syn. De heeren gecommiteerde vertrocken een weinich uut de vergaderinge, dewyle de credentien der uitgesonden predicanten ende ouderlingen gelesen souden worden. Maer de synode, sich met den anderen besproken hebbende, vandt goet den heeren gecommiteerde aen te geven door EVERHARDUM BOMMELIUM ende LIBERTUM FRAXINUM, indien den heeren beliefdede mede de credentien te hooren lesen, dat daer uut vernomen soude worden, dat de synode alleen vergadert was tot kerckelicke saecken, ende soeveel aenginck eenige andere puncten, in de commissie der heeren geruert, dat de synode sich daerna int scheiden van de heeren wel bespreken soude om daerna wat noodich ware inne te brengen. Soe syn de heeren gecommiteerde weder innegekeert.

Gedeputeerden der classen ende hare credentien. — Uut de classe van Dordrecht syn gecompareert: HENRICUS DE CORPUT, JOHANNES BISSCHOP ende JOHANNES VAN CAMPEN, predicanten tot Dordrecht, Riederkercke ende Beyerlant, overgevende hare credentien, ende opten middach is mede gecomen MATHYS GHERYTSSEN, ouderling tot Dordrecht.

Uut de classe van Delft: ARNOLDUS CORNELII, WINANDUS BEECKIUS, JOHANNES BERNARDI, predicanten tot Delft, Soetermeer ende Nootdorp, met hare credentien, excuserende den ouderling van Delft ROLAND CARPENTIER met de siecte syns kints.

Uut de classe van Leyden, namelick uut het Hoochrynlantsche quartier: GUALTERUS ROY ende GUILJELMUS DE HASE, predicanten tot Leyden ende Rynsborch, met hare credentien; ende uut den Neerrhynlantschen

quartier: ARNOLDUS EGIDII ende ROBERTUS DE RIDDER, predicanten tot Lamuyden ende Nieucoop, met hare credentien

Uut de classe van der Goude: EVERHARDUS BOMMELIUS, ANDREAS STANGERUS, predicanten ter Goude ende Oudewater, ende met hen HENRICK MAVULT, ouderling ter Goude, met hare credentien.

Uut de classe van Rotterdam: CASPARUS SWERINCHUSIUS, PETRUS CARPENTARIUS ende PHILIPPUS MINEL, predicanten tot Rotterdam, Schiedam ende Cralingen, ende met hen PETER BISSCHOP, ouderling tot Rotterdam, met hare credentien

Uut de classe van Gorcum: HENRICUS ROLANDUS VELLENIUS ende GERARDUS SWETENUS, predicanten tot Gorcum ende Vianen, met hare credentien.

Uut de classe van den Briel: NICOLAUS DAMMIUS, ERASMUS PUTTAERT ende HENRICUS COESVELT, predicanten in den Briel, Plate ende Heenvliet, met PIETER JACOBSEN, ouderling in den Briel, met hare credentien.

Uut de classe van sGravenhage: LIBERTUS FRAXINUS, THEODORUS PETRI, predicanten in sGravenhage ende Voorberch, ende AERNOUT SCHROOTS, ouderling in den Hage, met hare credentien.

Excusatie van minder getal. — Die in minder getal verschenen syn dan na de kerckenordeninge, hebben hen ontschuldicht, dat de kosten hen te swaer vallen, maer syn aengenomen sonder nochtans sulcke excusatie in consequentie te trecken. Ende syn de heeren gecommiteerde gebeden by mynen heeren Staten dbeste te doen, dat de kosten des synode gevonden mochten werden.

Moordrecht. — Is verschenen NICLAES CORNELISSEN, ouderling van Moordrecht, welke der vergaderinge syn versoeck ende credentie heeft doen overgeven. Is geantwoort, dat daerop ter gelegenheyt gelet soude werden. ¹⁾

[1.] ²⁾

Acten gelesen — Syn gelesen de acten des voorgaenden synode particuliers, gehouden te Schiedam, om daeruut te mercken, wat noch noodich is te verhandelen.

[2.]

Rapport der inspecteurs over de classen. — Ende opt artikel, daer gesproken wort van de commissie, gegeven tot inspectie der classen,

¹⁾ Hierop volgde, wat echter doorgehaald is: »Is oock verschenen Caspar Veenraedt om syn saecke te recommanderen" ²⁾ De articuleering is ontleend aan H.

is ingebracht schriftelijk rapport D. HIEREMIAE BASTINGH ende JOANNIS LEVINI, gedeputeerde over de inspectie der classe van Dordrecht. De gedeputeerde van Delft, Leyden, Rotterdam ende Briel hebben mede gerapporteert, dat hare classen haer devoor doen.

[3.]

De gedeputeerde van den Hage sullen schryven aen BERNARDUM LA FAILLE ende ALBERTUM SCHOONHOVEN, gedeputeerde over de inspectie van de classe van sGravenhage, ten eynde sy haer rapport na de waerheyd overseynden.

[4.]

ROBERTUS DE RIDDERE, mede gedeputeert over d'inspectie van het Neerrhynlantsche quartier, heeft gerapporteert, dat hare commissie by den haren niet en wert gerespecteert ende dat hy daerom geen rapport weet te doen. EVERHARDUS BOMMELIUS sal schryven aen HENRICUM REINERI, dat hy morgen verschyne voor den synode ende medebrenge syne documenten, dienende tot syner beroeping ende bevestinge in den dienst ter Aar int Neerrhynlantsche quartier.

ANDREAS STANGERUS, mede gedeputeert over d'inspectie der classe van der Goude, heeft syn rapport gedaen, datter gebreck is int bevorderen der propositien. Ende is mede verhaelt, dat de Catechismus in der kercke van der Goude niet en wert gepredict.

[5.]

Rapport dergenen, die tot de gedenckweerdige geschiedenissen gedeputeert syn. — Opt artickel van de gedenckweerdige geschiedenissen aen te teekenen heeft CORPUTIUS voor hem ende voor JOANNE MYLIO gerapporteert, dat sy haer devoor hebben gedaen aen allen classen te schryven, maer dat hen noch niet en is overgesonden dan van de classe van Rotterdam. Evenwel dat de synode wel behoeft hare meyninge naerder te verclaren, wat gedenckweerdige geschiedenissen opgeteekent sullen worden, de politycke ende ecclesiastique oft alleen de leste. Dat sy tot de eerste gans niet bequaem en syn als geen kennisse daerof hebbende, ende soeverde de synode alleen meynt de ecclesiastique, dat hen daeraff eenige ordre oft instructie most gegeven worden, welke indien hen te swaer soude syn na te comen, begeerde dat in sulcken gevalle daertoe bequamer souden worden gedeputeert. Evenwel verhaelde gesien te hebben eene historie LAURENTII SURII, item ETSINGERI, gelyck dergelycke meer uitgegaen syn, daerinne de politycque ende ecclesiastique handelingen deser landen ende kercken verkeert ende vervalscht werden, daerdoor in andere landen ende koninrycken der goeder saecken deser

landen ongunst toegedragen wort ende de blamatien der kercken gelooft werden tot grooten nadeele, biddende dat de heeren gecommiteerde op dese saecke wat letten wilden ende den heeren Staten deselve voordragen. Is oock goetgevonden, dat de gedeputeerde des synode hieraf sullen vermaen doen in hare remonstrantie.

[6.]

Rapport der gedeputeerde des synode. — Opt artickel van de commissie, THOMAE TILIO, LIBERTO FRAXINO ende CORPUTIO in den voorgaenden synode gegeven, hebben de voorseyde FRAXINUS ende CORPUTIUS gerapporteert wat debvoor by hen gedaen is ende dat sy noch ter tyt, mits gebreck dat de classen hare doleancien ende bewys niet overgesonden en hebben, niet sunderlings hebben connen utruchten dan alleen hen besproken met eenige heeren, hoe men de saecken, hen bevolen, best aenleggen soude mogen ¹⁾).

[7.]

Van de collatie ende presentatie, die particuliere heeren pretenderen te hebben om kerchendieners te stellen. — Is gevraecht, hoe de heeren commissarisen verstonen het punct haerder commissie van de particuliere heeren. Hebben verclaert diesaengaende met mynen heeren den Staten niet te hebben gecommuniceert, maer dat sy verstaen der heeren Staten meyninge te syn, onaengesien wat gerechticheyt de particuliere heeren mogen hebben off niet, dat evenwel hier in den synode niet en sal worden gedaen tot prejudicie van deselve particuliere heeren, maer heeft de synode yet daeraff te remonstreren, dat tselve evenwel mach geschieden. Is goetgevonden, dat de gedeputeerde des synode den heeren Staten mede sullen remonstreren, wat schade daeruit ontstaen soude, dat de collatie van de predigtampten soude staen aen de particuliere heeren, gelyck dat alreede in desen synode genoeg voorgecomen is.

[8.]

Gedeputeerde van de magistraet van der Goude met de ontschuldiging des synode daertegen. — Syn totte synode gecomen d'eersame JACOB CLEMENSSEN ende GHERYT CORNELISSEN DE LANGE, gedeputeert van den borgermeesteren deser stede, soe hare E aengaven, hebbende in haren

¹⁾ Hierop volgde, wat doorgehaald is: »Na den middach is den heeren gecommiteerden voorgehouden, oft de meyninge harer commissie was alleen tot directie der saecken oft ooc mede om te hebben stemmen decisive. Daerop hare E. antwoorden, dat sy verstonen om te helpen assisteren alleen ende voorder te doen, wat in haer commissie is begrepen, maer dat sy hieraff met den heeren Staten geen communicatie hadden gehad.»

handen sekere commissien om by den synode present te syn ende te hooren wat daer verhandelt soude worden, genoechsaem te kennen gevende, dat den heeren alhier (doen sy geconsenteert hebben den synode hier te houden) sulcx toegeseyt was. GUALTERUS ROY heeft verclaert, wat int consenteren van de plaetse sich toegedragen heeft De saecke in beradinge geleyt synde, soe werde van den gedeputeerden der classen verclaert, dat sy geenen last en hebben totte synodale vergaderinge eenige gedeputeerde van particuliere magistraten toegelaten te worden; dat de synode niet aen en gaet de stadt van der Goude int particulier maer mede het gantsche quartier onder den Suythollantschen synode resorteerende; dat in andere steden, daer de synoden gehouden syn voor dese tyt, noyt gedeputeerde van magistraten bygeseten hebben; dat syne Excellentie ende myne heeren Staten hier hebben hare commissarisen om alle suspicie te weeren ende de magistraten alhier uut haren middel HENRICK MAVULT, die als ouderling hier is gedeputeert; dat de gedeputeerde van de magistraet tegenwoordich oock niet en syn litmaten der kereken; ende dat de saecken, die hier verhandelt sullen werden, niet anders dan ecclesiastique en syn, waerop de heeren commissarisen gelast syn regaerd te nemen Dit alles geconsidereert ende wat meer ende breeder is verhaelt, soe is goetgevonden, dat men de heeren magistraten alhier dienstelyck sal bidden dit te willen laten blyven, besonder nadien by syne Excellentie ende mynen heeren Staten (daer die van der Goude mede litmaten van syn) genoechsaem hierinne is voorsien, ende dat men wel tevreden is, indien ende wanneer de saecke HERMANNI verhandelt sal werden, dat dan de gedeputeerde van de magistraet daerby sullen mogen syn als syne adjuncten, gelyck se in den Hage waren; voorder dat men de heeren magistraten sal onderrichten, dat de plaetse by den synode niet ingenomen en is noch iet gedaen tot verachtige van de magistraet oft van yemanden alhier, maer dat men gemeynt heeft tselve by den heeren magistraten geaccordeert te syn, gelyck hen oock de plaetse geopent ende gewesen is worden, dat sy hen daeromme tselve niet qualick afnemen willen. ¹⁾

De voorgestelde antwoord is den gedeputeerden van de magistraet in effect aengegeven ende daerby geseyt, indien hare E de commissie, den heeren commissarisen by syne Excellentie ende mynen heeren Staten gegeven, begeerden te sien, dat men achtet hen dat niet geweigert en

¹⁾ Hierop volgde, wat doorgehaald is: »Maer indien dese bede ende antwoord den heeren magistraten niet en soude benuegen ende de synode niet en soude mogen genieten de vryheyt, die se in anderen steden heeft gehad, soe is besloten, dat men alsdan de heeren magistraten sal bedancken ende bidden niet voor ongoet te willen nemen, dat de synode plaetse sal veranderen. D'eerste punct van''.

sal worden. Niettemin dat de synode sal deputeren twee persoonen, die de heeren magistraten aenspreken sullen om hare E. te contenteren. Syn gedeputeert ARNOLDUS CORNELII ende LIBERTUS FRAXINUS. Ende soe is de synode voor ditmael gescheyden tot voordere bescheyt van de magistraet coomt ¹⁾).

De gedeputeerde, by de heeren magistraten deser stede geweest synde, hebben gerapporteert, dat de borgermeesteren niet alle thys en waren ende dat daeromme voor de wedercoompste van de twee absenten niet en conde eyntelick geresolveert worden, maer dat niettemin de synode middelertyt mochte voortgaen.

[9.]

Rapport over de gedeputeerde tot de saecke van Moordrecht. — De saecke van Moordrecht is voorgenomen ende gehoord het rapport, dwelck CASPAR SWERINCHUYSEN ende PETER CARPENTIER voor haer ende voor hare medegedeputeerde gedaen hebben van tgene tot noch toe in deser saecken voorgevallen is, oock mede wat de gedeputeerde van de classe van der Goude daertoe geseeght hebben. Ende voornemelick is in tselve verhael aengemeret het afscheydt, dwelck de gedeputeerde des synode metgaders die van den classe tsamentlick (FLORENTIUM aengaende) gemaeect hebben in de classique vergaderinge tot Ouderkereke, als dat FLORENTIUS goetwillich van synen dienst tot Moordrecht afstaen soude ende dat hy met eenen anderen dienst ende de kercke met eenen anderen diener versorget soude worden. Soe vandt de synode goet, dat men dien wech noch ingaen soude ende tot dien beschryven die van den gerichte tot Moordrecht ende Gouderaeck, oock FLORENTIUM MARCUM, predicant aldaer, ende die van den kerckenraet om te compareren ²⁾ met last van den haren, opdat de saecke alsoe tot een goeden eynde moge gebracht worden. De brieven syn geschreven ende gesonden.

[10.]

HENRICUS RENERUS. GERARDUS DOUWE. — HENRICUS REINERUS, predicant tot Aar, is verschenen voor den synode ende na verhooringe der saecken tusschen hem ende ROBBRECHT DE RIDDERE, gedeputeerde van de classe van Neerhynlant, soe is goetgevonden HENRICUM voorgenoemt te vermanen, ende dat de classe sal vermanen GERARDUM DOUWE, van wegen dat hy GERARDUS den voorsz. HENRICUM sonder hem met synen mede-

¹⁾ Hierop volgde, wat doorgehaald is: »Int delibereren over de saecke boven geruert werde mede verhaelt, dat den synode niet min vryheyt toecoompt, noch min vertrout behoort te worden dan den Wederdooperen, die hare vergaderinge sonder voorgaende consent houden ende geene gedeputeerde uut de magistraten ontfangen noch toelaten". ²⁾ Hierop volgde, wat doorgehaald is: »tegen morgen".

dieneren oft classe besproken te hebben opten stoel heeft gestelt. GERARDUS DOUWE, tot den synode ultimo Augusti (om andere saecke) comende, is van den synode selfs vermaent ende hy heeft syn excusatie gedaen.

[11.]

Schoonhoven. — Aengaende die van Schoonhoven hebben de gedeputeerde van de classe van der Goude aengegeven ende den synode gebeden te letten opt onordentlicke beroep, dwelek die van der kercke van Schoonhoven gedaen hebben op LIEVEN VAN DEN BORRE, predicant was tot Geertruydenberge, met uutstootinge van den ordinaris dienaar LAMBERTO JEMMINGIO, ende opte blamatien, die sy uutgeven op de classe van der Goude, daerinne die van der classe haer begeeren te verantwoordwoorden. Is voorgelesen een accoord, tusschen LAMBERTUM JEMMINGIUM ende den kerckenraedt ende magistraet van Schoonhoven ende tusschen denselven LAMBERTUM ende LIEVEN VAN DEN BORRE gemaect, daerut verstaen werde, dat dese clachte LAMBERTUM niet aen en gaet, maer dat de classe die saecke aenneempt ende voorstelt om des onordentlicken handels willen ende, soe syt noemden, propter malam consequentiam. Soe is goetgevonden den kerckenraedt van Schoonhoven metgaders LEVINUM VAN DEN BORRE te verschryven voor den synode ¹⁾ met behoorlicke credentie om de saeck af te handelen. Is geschreven.

[12.]

Rapport der gedeputeerde over d'boeck HERMANNI HERBERTS. — Is goetgevonden voor te nemen de saecke HERMANNI HERBERTS, ende heeft vooreerst CASPAR SWERINCHUYSEN (voor hem ende voor syne medegedeputeerde tot d'oversien des boecks HERMANNI voorsz.) verclaert, wat in der saecken is gedaen Desgelycx heeft oock gedaen RENERUS DONTLOCKE. Ende is goetgevonden HERMANNUM voor te laten komen om van hem te verstaen, wat hy gedaen heeft op tghene RENERUS tegen syn boeck gestelt heeft, om daerna te doen wat behoorlick is.

[13.]

FRANCISCUS PITHIUS ende gedeputeerde van de Neerrhynlantsche classe. — FRANCISCUS PITHIUS, predicant tot Alfen, is verhoort in tghene hy claechede voorleden jaer synenthalven in den synode aengegeven te syn, ende daertegen syn verhoort de gedeputeerde van de Neerrhynlantsche classe. Maer int verhooren syn medegeruert eenige onordentlichkeiten, in den classe van Neerrhynlant voorgevallen. Na rype overlegginge is gesloten,

¹⁾ Hierop volgde, wat doorgehaald is: »tegen morgenavont oft overmorgen vroeck».

dat de voorsoeninge tusschen FRANCISCUM PITHIUM ende ROBBRECHT DE RIDDER hier geschieden sal, gelyck se geschiet is.

[14.]

Gedeputeerde om te beslichten de onordentlichkeiten, gevallen in den classe van Neerrhynlant. — Maer om de onordentlichkeiten, in den classe van Neerrhynlant gevallen, te verhooren ende te decideren metgaders om te letten, hoe de repartitie oft scheidinge der tweën classen, Hooch ende Neerrhynlantsche, best sal mogen gedaen worden ende die te doen by provisie tot op den naesten synode, soe syn gedeputeert met autoriteyt van des synode wegen LIBERTUS FRAXINUS, EVERHARDUS BOMMELIUS, HENRICUS CORPUTIUS, THEODORUS PETRI ende JAN BERNAERTSSEN om t'eenen gelegen dage de classe byeen te roepen ende op alles te helpen remedieren, tot welcke vergaderinge de classe van Hoochrynlant twee sal mogen deputeren om voor haer interest tot de repartitie te spreken ende den vyf gedeputeerde te kennen te geven wat van noode is, ende dat sy daerna twee uut haren middel sullen deputeren om by de classicque vergaderinge in Neerrhynlant te assisteren ende deselve met raedt ende goede vermaninge te mogen dienen tot onderhoudinge goeder ordre.

[15.]

FRANCISCUS PITHIUS. — Is oock FRANCISCUS PITHIUS van de sinode vermaent, overmits hy seer veel openbare predication alle weken in der kercken heeft, dat hy daeromme de huysvermaningen, daer de buerten by malcanderen komen (waerdoer opspraecke soude mogen rysen, gelyck men verstont alreede geresen te syn), voertaen opt allerstichtelicste ende mettertyt nalaten sal.

[16.]

GHERYT VAN SWETEN. *Ameijden. Lcxmont.* — GHERYT VAN SWETEN, predicant van Vianen, heeft overgegeven een remonstrantie voor hem ende voor de schoolmeesters tot Vianen om te werden bevordert tot hare besoldinge. Werde te kennen gegeven, dat de classe van Gorcum hierover dicwils heeft gesupplieert aen de Jonff. VAN BRONCHORST ende BATENBORCH, vrouwe tot Vianen etc., maer dat sy tot noch toe niet en hebben konnen vercrygen. Soe heeft de synode goetgevonden, dat men van des synode wegen aen de heeren Staten suppliceren sal tot voordeel van den voorsz. GHERYT VAN SWETEN. Desgelycken sal geschieden voor den predicant van Ameijden ende sal in de supplicatie mede geruert worden de saecke van den predicant van Lcxmont, die noch den pausdom toegedaen soude syn.

HERMANNUS HERBERTS. — HERMANNUS HERBERTS, predicant ter Goude, is verschenen ende nadien hem was voorgedragen, wat hem nu te doen stont, namelick syn verclaringe over te geven, heeft geantwoort, dewyl eenige van de vergaderinge mogelijk niet en syn geïnformeert van tgene in sGravenhage in synode generael met hem a^o. LXXXVI is gepasseert, dat hy daeromme begeert de acte daarvan gelesen te worden. Dwelck geschiet synde heeft hy gevraecht, off des synode meeninge ware te blyven by tgene daer gedaen is, gelyck hy daerby gebleven is ende begeert te blyven, seggende dat hy niet een jota daeraff en begeert te wycken. Indien des synode meyninge anders ware, soe en begeerde hy niet in voorder handelingte te treden, maer moste doen soe hyt voor God wilde verantwoorden. De acten des particulieren synode te Schiedam voorgelesen synde, is daerut bevonden, dat deselve synode insisteert in de handelingte des generalen synode ende is hem geseeght, dat de synode particulier wel verstaet, dat se niet en can (gelyck se niet en begeert) te veranderen wat de generael synode gedaen heeft, maer dat daertoe de synode generael verwacht soude moeten werden. Voorder heeft HERMANNUS hem beclaecht, dat hy gedreycht wort in den brief, geschreven voorraen tschrift, dwelck hem overgesonden is, dat den handel van Dordrecht weder soude opgehaelt werden, indien syn verclaringe niet genoegsaem soude syn, dwelck hem onbillick docht. CORPUT heeft tot syn ontschuldigingte daerop geantwoort, dat tselve sonder syn weten ende begeeren ende niet in syn respect geschreven is, want nadien de saecke te Dordrecht verdragen ende daeraff in den synode anno LXXXIII in sGravenhage vertooch gedaen was, daer HERMANNUS (door de magistraet van der Goude opgehouden synde, soe men doen verstont) niet en was gecomen, dat hy die saeck daerby heeft laten berusten, latende hem duncken onnoodich te syn de saeck van Dordrecht weder voor te halen, overmits HERMANNUS synen boeck daerna heeft uitgegeven, tegen denwelcken men nu in handelingte is. HERMANNUS heeft voort van den synode begeert te weten, oft dat stuck, dwelck hem overgegeven is, volcomelick inhoudt alle de impertinentien, duysterheden ende dolingen, die in syn boeck souden syn begrepen, dat hy dan bereyt is lectuere te doen van tgene hy daerop gestelt heeft. Maer indien de synode meynt noch yet meer tegen syn boeck te hebben, soe begeert hy tselve hem alnu mede aangewesen ende overgegeven te worden, opdat hy tselve al eensamentlick beantwoorden mach. Hierop syn gehoort RENERUS DONTLOCKE ende de andere gedeputeerde, die syn boeck oversien hebben, welcke verclaerden, dat het niet alle int schrift, HERMANNUS overgegeven, begrepen is, wat impertinent, duyster ende dwaelachtich in synen boeck bevonden is, gelyck tschrift

datselve medebrengh, ende dat het soude syn een werck sonder eynde, indien men hem alles soude aenwysen, maer dat sy goetgevonden hebben hem dit over te geven tot dien eynde ende op die hope, dat wanneer hy hem daerop sal rondelick verclaert hebben, dat alsdan wel een middel gevonden sal worden door goede tsamensprekinge om tot een goet eynde ende eenicheyt te komen. De synode, dese verclaringe RENERI ende der gedeputeerde gehoort hebbende, heeft goetgevonden HERMANNO te antwoorden, dat niet alle de dwaelachtige, duystere ende impertinente redenen ende woorden, in syn boeck bevonden, uitdruckelick hem toegesonden syn, maer dat nochtans de puncten, hem toegesonden, alle tgene dat dwaelachtich, duyster ende impertinent is alsoo vervaten ende begrypen, datter tot deselve gereduceert can worden, daeromme hy, in die hoofpunten hemselven verclarende gesont te syn ende met de gemeene kercken te gevoelen, oock consequentelick van den broederen geachtet sal worden om te stooten al tgene daeraen dependeert. Is daeromme des synode besluyt, indien hy in dese puncten accordeert, dat van de andere met hem niet voorder gehandelt noch hy van den synode van deswegen gemoeyt en sal worden, latende niettemin eenen yegelicken christen de vryheyt om te begeeren van hem voldaan te syn op tgene hy hem als dwaelachtich voorhouden soude willen, gelyck hy selfs in synen boeck hem aengeboden heeft, ende dat mits tgene voorsz. de synode haer laet duncken, dat hy behoort syne verclaringe over te geven, opdat deselve met tgene hem toegesonden is den vier gedeputeerden (dient oversien sullen) mach toegesonden worden. HERMANNUS heeft geantwoort syn verclaringe gereet te syn, maer dat se noch eens uitgeschryven moste worden, opdat hy een goede copie voor hem mochte behouden, niettemin dat hy tevreden is, wanneer hem de gedeputeerde beschryven, hem acht dagen respyt gevende, dan tot hen te comen ende syne verclaringe over te geven. Soe is besloten, dat de vier gedeputeerde, D. HIEREMIAS BASTINGIUS, WERNERUS HELMICHIVS, ARNOLDUS CORNELII ende LIBERTUS FRAXINUS, bynnen vier weken sullen tot Leyden vergaderinge maecken ende HERMANNUM HERBERTS XIIIIdagen te voren daertegens beschryven om te voldoen tgene voogeruert is.

[18.]

Dit afgehandelt synde is uut de acte van den voorgaenden synode, die nu voorgelesen was, occasie genomen om met HERMANNO te confereren van de boecken DAVID JORIS ende HENRICK NICLAESSEN, dat die by den reyne scribenten geenssins en konnen noch en behooren vergeleken te worden, want deselve DAVID JORIS ende HENRICK NICLAESSEN schriften allen christgeloovigen ende liefhebbers der waerheyt ende besondere den predicanten der reyner leere moeten in grooter horreur ende afkee-

ringe syn, dewyl deselve inhouden grouwelicke blasphemien ende lasteringen tegen den Sone Gods, christelicken geloove ende waerheyt der schriftueren, ende daeromme deselve, al ware daer oock wat goets onder vermengt, van den geloovigen niet en behooren gelesen te worden, want tgoet, dat daerinne soude mogen syn, daerinne niet en is gestelt op synen rechten sin noch tot eenigen anderen eynde dan om de eenvoudige met sulcken schyn beter te mogen bedriegen, daer ter contrarien de schriften der goede scribenten met grooten nut, tot verclaringe ende verstant der heyligen schriftueren mogen gelesen worden Hierover syn veel propoosten over ende weder gevallen, bekennende HERMANNUS, dat hy met DAVID JORIS ende HENRICK NICLAESSEN geen gemeynschap noch hem verbonden en heeft ende dat de waerheyt by hen niet en is, dewyl sy onder malcanderen oock strydich syn, maer dat hy hare schriften niet en begeert te verwerpen door sulck versoeck, als aen hem gedaen wort, opdat daerdoor niet en schyne, dat hy met haerlieden yet gemeyns hebbe, gelyck hem nagegeven wort etc Viel oock conferentie van het schrift RENERI, dwelek HERMANNUS overgesonden is. Dewyl hy hem liet luyden, dat het des synode schrift was, soe verhaelde hem CORPUT, dat het niet en was des synode schrift ende werck, maer het werck RENERI DONTLOCK, dwelek hy doch uut commissie des synode gestelt hadde ende hy RENERUS ende de vier gedeputeerde des synode (die dboeck HERMANNI oversien hadden) oversulcx schuldich waren te verantwoorden, gelyck sy tselve den oordeel des synode hadden onderworpen ende noch onderwerpen. Indien dan HERMANNUS van gelycken dede (seyde RENERUS), soe soude de saecke ten eynde mogen komen.

[19.]

GUILIELMUS VARITIUS. — Is gethoont een remonstrantie GUILIELMI VARITH. eertyts dienaer was van Wageningen, ende ommegevraecht off nergens eenige dienst was vacerende, soe en is geene voorgecomen.

[20.]

Moordrecht. — Syn gecompareert de schouteth van Moordrecht ende CLAES JOOSTEN, substituyt van den schouteth van Gouderaeck, FLORENTIUS MARCUS, predicant, ende CLAES CORNELISSEN, PETER LEYNS ende CORNELIS PIETERSSEN in den name der kereken tot Moordrecht, om tusschen hen gehandelt te worden tot nederlegginge des twists, tot Moordrecht gevallen. Ende na eenige propoosten over ende weder geboort, soe syn sy alle uitgestaan ende na deliberatie is FLORENTIUS MARCUS innegeroepen ende syn hem voorgehouden de swaricheden, die door syne incompst tot den dienst ende daarna gevallen syn, mede de inconvenienten, die noch vorder geschapen syn daerut te rysen, dat hy daerom weldoen soude mits

sels vrywillich afscheidende van den kerckendienst na vermogen des afscheydts, eertyts by den gedeputeerden des synode ende de classe van der Goude genomen ende by hemselfs ingewillich. FLORENTIUS antwoorde tot afstandt alsoe niet te konnen bewilligen, ten ware de overheeren ende gerichtten daerinne mede consenteerden, te min mits dat de heeren Staten hem in synen dienst hadden geconfirmeert. Maer na onderwysinge, onder andere dat het geschieden soude opt welbehagen van de ambochtsheeren, heeft hy begeert hem te beraden. Is daerna weder innegecomen ende heeft verclaert, dat hy (syne conscientie bedenckende ende overleggende de redenen, die hem voorgesteld syn) bereyt is vrywillich van den dienst af te staen ende dien te stellen in handen van de vergaderinge om eenen anderen bequamen dienaer daer te stellen, behoudelick dat men syner ingedachtich wil syn ende met onderhoud ende weder met eenen dienst versorge, dewyl hy daer niet door hemselven is gecomen maer door de classe gestelt, biddende niettemin, indien by hem hierinne yet ware misdaen, hem tselve te goet te houden. Syn daerna innegeroepen die van den gerichte, dewelcke daertoe niet en wilden verstaen, dat FLORENTIUS van den dienst afscheyden soude, wilden hem behouden ende refereerden hen tot den brief, welcken de heeren van der Goude als ambochtsheeren te Gouderaeck aen den heeren commissarisen hadden geschreven, die sy nu medegebracht hadden; niettemin wat haer ambochtsheeren deden, dat sy daer wel mede mosten tevreden syn. Daerna syn innegeroepen die van der kercke om hen te induceren, dat sy met FLORENTIUS wilden tevreden syn, maer en hebben geene inductien mogen helpen, overmits sy seegghden, dat hy haer tegen haren wille was opgedrongen, hoewel hy van te voren wel was geadverteert, dat sy hem niet en begeerden, met meer redenen, seggende evenwel bedructelick, indient anders niet syn en mochte, dat syt lyden mosten maer wel weten, dat niemant van der gemeente daerinne sal consenteren om hem te beroepen oft in syn beroep te consenteren. Baden daeromme, waert mogelick, dat hen een ander dienaer geconsenteert werde. Nadien dan op desen voet de eenicheyt niet en conde gevonden worden, soe syn de heeren commissarisen gebeden by den heeren magistraten dbeste te willen doen, ende syn uut den synode gedeputeert HENRICUS VELLENIUS ende LIBERTUS FRAXINUS om de magistraten deser stede te bidden, dat hare E. willen helpen de saecke tot eenen goeden eynde te brengen.

[21.]

GERARDUS HORSTIUS. — Is aengegeven uut den classe van Neerrhymlant, dat GERARDUS HORSTIUS nu veel maenden cranck is geweest ende daerinne continueert, alsoe dat hy tot synen dienst onbequaem is, ende dat daeromme van noode waer een ander dienaer gestelt ende met gagie versien werde

in syn plaetse geduerende den tyt syns levens, dwelc men vermoedet niet lang wesen en sal. Is geaccordeert, dat een request op des synode naem sal gemaect worden, ten eynde een ander diener met gagie werde versien ende de voorsz. HORST in syne crancheit moge leven ende syn onderhout hebben.

[22.]

CASPAR VEENRAEDT — CASPAR VEENRAEDTS saeck is voorgedragen ende tot advys gegeven, dat de kercke, daer hy woont, hem wille onderstandt doen, gelyck anderen lidmaten der kercken geschiet, ende indien dier kercke tselve te swaer soude vallen, dat sy by den benabuerden mach hulpe soecken, niettemin dat oock de kercken, die wat goets by den haren konnen vercrijgen, tselve onversocht sullen seynden oft doen seynden aen de kercke, daer hy woont.

[32.]

JACOB BLOEMESTEYN. — JACOB BLOEMESTEYN is verschenen ende verhoort. Begeerde dat men hem syn vorige sonden wilde vergeven, nadien hy nu lang genoeg heeft gepeniteert, opdat hy weder ten dienst mach worden aengenomen. Men verstont, dat hy by die van Goreum voor een lidmaat weder aengenomen was. Na deliberatie is de voorsz BLOEMESTEYN vooreerst bestraft, dat hy, gedestitueert synde, uut eygene autoriteyt geprediet heeft ende hem noch niet en draecht, gelyct behoort. Is daerna vermaent, dat hy hem soude geven tot godsalige arbeyt ende leven, soo soude hem behoorlicke liefde bewesen ende op syn saecke voerder gelet worden, maer indien hy contrarie dede, dat men de saecke anders soude voornemen ende dat de heeren van den Rade de onordeninge niet en sullen toestaen.

[24.]

Moordrecht. — De heeren commissarisen hebben gerapporteert, dat sy de saecke van Moordrecht den pensionaris deser stede hebben gecommandeert ende dat deselve belooft heeft dbeste by den heeren magistraten te doen. Is oock voorgesteld, dat mogelick de dienaers deser kercken hierinne yet ten besten souden mogen doen. Daerop is goetgevonden HERMANNUM HERBERTS ende EVERHARDUM BOMMELIUM mede te hooren, off sy een expedient middel wisten om de saecke neder te leggen. Hebben voorgeslagen, dat goet ware by de magistraten alhier aen te houden dat daer een dienaer mochte gestelt werden, hare E aengenaem. meynende, dat LAMBERTUS JEMMINGIUS, nu ledich synde van den dienst van Schoonhoven, sulcke soude mogen syn, ende dat men by die van der kercken aenhieldt, dat sy LAMBERTUM beroepen wilden om alsoe eenic-

heyte te vinden. De saecke in beraedt geleydt is goetgevonden desen voorslach te beproeven ende dat tot dien eynde de voorsz. HERMANNUS hem sal vervoegen met de andere gedeputeerde VELLENO ende FRAXINO by de magistraten te gaen. Dwelck geschiet is ende syn de heeren vooreerst bedanct van des synode wegen van de plaetse, die se gegondt hebben, ende daerna gebeden belangende Moordrecht de handt daeraen te houden, dat de saecke met wechneminge FLORENTI ende instellinge LAMBERTI JEMMINGH tot eenen goeden eynde gebracht mach worden. De heeren hebben goede vertroostingge gegeven doch verclaert niet eyntelick te kunnen doen dan met weten van de magistraet van Rotterdam, aen denwelcken hare E. schryven soudon.

[25.]

Schoonhoven. — Syn verschenen de gedeputeerde van Schoonhoven met credentie, namelijk ALBERTUS NIEUWPOORT, JAN ADRIAENSSEN ende HENRICK HENRICXZ, ende is de saecke van der verlatinge LAMBERTI JEMMINGH ende aenneminge LIEVENS VAN DEN BORRE tot den dienst der kercke van Schoonhoven aen wedersyden tusschen de gedeputeerde van de classe van der Goude ende de gedeputeerde des kerckenraets van Schoonhoven gedebatteert ende daerna overwogen ende goetgevonden, mitsdien de kerckenordeninge hierinne in alles niet en is gevolcht ende de saecke met de classe niet gecommuniceert, soe daer verordineert is, dat daeromme die van den kerckenraedt daerinne sullen vermaent worden ende dat mitsdien men verstaet nu goeden vrede ende eenicheyt in de kercke van Schoonhoven is, dat daeromme de beroepinge nu blyven sal, behoudelick dat LIEVEN VAN DEN BORRE oock gehoort sal worden in tghene dat tegen hem voorgebracht is, opdat, syn antwoord gehoort synde, gedaen worde na behooren. Syn die van Schoonhoven oock vermaent aengaende den brieff oft attestatie, die sy LAMBERTO gegeven hebben, dat men in sulcke attestatien altyt behoort de waerheyte waer te nemen, opdat, wanneer men den eenen vordert, de ander daerdoor niet ont-holpen en worde.

Syn deselve parthyen oock verhoort aengaende de blamatien, daerover classe van der Goude claechde. Ende na sekere conferentien syn sy met malcanderen versoent ende tot vaste eenicheyt ende goede correspondentie met malcanderen te houden vermaent. Hieraf extract aen dien van Schoonhoven.

[26.]

ISEBRANT JANSSEN, *schoolmeester.* — ISEBRANT JANSSEN, nu schoolmeester opte Vaert by Utrecht, heeft overgegeven een remonstrantie om tot een

schoolmeester off sieckenbesoecker-ampt bevordert te worden, maer en is niet voorgevallen, daer hy soude mogen worden gerecommandeert.

[27.]

Schoonhoven. LIEVEN VAN DEN BORRE. — Is gecompareert LIEVEN VAN DEN BORRE, predicant beroepen tot Schoonhoven, ende tegen hem verhoort de gedeputeerde van de classe van der Goude. Na rype overlegginge der saecken is goetgevonden, hoewel men bevindt, dat de voorsz. LIEVEN den dienst niet en heeft geambieert ende dat hy heeft wederstaen, nochtans dewyl hy ten laesten hem heeft laten bewegen daer te predicken, eer de saecke met LAMBERTO heel afgedaen was, dat hy behalven syn ontschuldige, die hy daerop gedaen heeft, nochtans vermaent sal werden, dat het goet ware hy tot den eynde in de weygeringe volstandich ware gebleven. Syn met den anderen versoent ende vermaent goede correspondentie in den classe met malcanderen tot stichtinge ende eenicheyt te houden. Hieraf extract LIEVEN VAN DEN BORRE.

[28.]

CLAES RUYT. — CLAES RUYT, eertyts dienaer tot Stolwyck, is gecompareert met eenige van den gerichte ende van den bueren tot Sluypick ende is verhoort vooreerst tegen de gedeputeerde van de classe van der Goude aengaende de suspensie van synen dienst te Stolwyck. Ende na voorlesinge van versheyden schriften ende acten, heeft de synode verclaert, alsoe CLAES RUYT noch bekende, dat hy den handel van de suspensie hadde laten vallen ende noch liet vallen, dat de gedeputeerde van de classe van der Goude hem sullen geven acte van de oorsaecken der suspensie, opdat hy synen naem ende faem mochte voorstaen in tghene arger van hem gedacht mach worden, als daerinne hy schuldich bevonden is. De acte is hem gegeven. In voorder getreden tot het tweede punct, dwelck CLAES RUYT hadde tegen ROBBRECHT DE RIDDER, maer als hy gehoort hadde de antwoord van ROBBRECHT DE RIDDER, soe heeft hy dat punct aengaende hem gecontenteert. Ten lesten is voorgenomen het derde punct, belangende den dienst te Sluypick begonnen, ende syn tot dien eynde oversien de stucken, die NICOLAES RUYT overgeleyt heeft, ende besondere de apostille van de heeren Staten, daermede hem den dienst by provisie toegestelt is. Soe heeft de synode, op al[le]s gelet hebbende, goetgevonden, nadien de saecke soeverde gecomen is, dat de voorsz. apostille van den Staten uitgebracht is ende daeromme de saecke te deser tyt niet geheel, totdat de heeren Staten beter sullen mogen onderricht worden, dat des voorsz. CLAES RUYTS predicatie vooreerst gehoort sal werden ende hy daerna ondervraecht van de kennisse, die hy heeft in Gods woort, om te weten hoe bequaem hy noch sy tot

den dienst des goddelicken woorts, item dat de vyff personen (die gedeputeert syn tot de Neerrhynlantsche classe te gaen) sullen vernemen na tgene CLAES RUYTH den heeren Staten te kennen gegeven heeft ende by hem daer voortgebracht is, om daarna te bedencken, wat in deser saecken te doen sal syn. Daarna is CLAES RUYT innegeroepen ende vermaent, dat hy toesie selve niet schuldich te syn in tghene daermede hy andere belast heeft, dat ¹⁾ hy synen medediener te Reewyck heeft beschuldicht sonder hem eenichsins te hebben vermaent ende dat men niet en bevindt, dat hy dese saeck ordentlick heeft aengevangen, dat hy daeromme voor toecomenden tyt hem beter dragen ende toesien soude hem christelick te quyten, soot eenen vromen predicant toestaet.

[29.]

De swaricheden aen den classen overgesonden. — *Van de kerckenordeninge.* — Syn voorgenomen de swaricheden, welcke aen allen classen syn overgesonden. Ende opt eerste articule, ruerende van de kerckenordeninge etc., is goetgevonden, alsoe dit niet alleen den kercken deses synode ende deser provincie aengaet, maer oock den kercken in de andere geunieerde provincien, ende overmits men mogelick niet soe haest tot een geauthoriseerde ordeninge soude kunnen komen door redenen, die verhaelt waren, dat men daerom de saecke sal laten staen opten tegenwoordigen voet, totdat een synode generael vergadert worden oft andere beter gelegentheyt voorcomen sal. Evenwel dat daerentuschen een yegelick predicant ende ouderling voor synen persoon sal neersticheyt doen om de tegenwoordige ordeninge selfs te houden ende andere daartoe te vermanen ende mede gebruycken alle behoerlicke midelen, dat deselve onderhouden werde.

[30.]

Feestdagen, vastendagen, lycpredicatie ende bedieninge des doops. — Opt ude articule aengaende de feestdagen is verhaelt, dat daeraff een placcaet is uitgegaen. Soe hebben de predicanten eensamentlick aengenomen neersticheyt te doen hen daarna te reguleren. Ende alsoe men verstaet, dat noch op eenige plaetsen opten Goeden Vrydach by nachte wort geprediet, soe heeft de synode dat onstichtlick verclaert ende dat daeromme de classe, daer sulcx geschiet, tselve weeren sal. Aengaende de vastendagen is goetgevonden diesaengaende een remonstrantie te maecken, die de gedeputeerde des synode aen de heeren Staten sulden overgeven, ten eynde de vastendagen op eenen dach gehouden

¹⁾ »heeft. dat". Tusschen deze twee woorden stond eerst nog: »dat sy de wolle soecken etc.»

werden ende by tyden uutgeschreven werden aen alle officieren, oock van besondere heeren als Culenborch, Vianen, Beyerlant, Cloendert, Willemstadt etc. Ende alsoe men verstaet, dat de lycpredicken noch niet overal in desen synode en werden nagelaten, niettegenstaende men merct, dat veele menschen daerdoor in hare superstitionen werden gevoedet ende mits andere inconvenienten, die daerby syn aengemeret, soe is wederom goetgevonden, dat in allen classen deghene, die gebreekelick hierinne vallen, vermaent sullen worden hen te reguleren na de kerckenordeninge ende tgene in particuliere synoden daerof besloten is. Aengaende de bedieninge van den doop syn wederomme alle kerckendieners neerstich vermaent het formulaer te gebruycken ende den doop te bedienen voor de gemeene gebeden.

[31.]

Houwelicke saecken. — Opt i^{re} punct, alsoe verhaelt werde, dat de lage gerichtten op de dorpen niet soe wel en weten hen te richten in saecken van houwelick, overmits deselve eertyts by den officialen ende gheestelicke heeren plegen beslichtet te werden, daeruit dan onordeningen spruyten, soe is goetgevonden hieraff ende van de onordentlicke echtmydinge der Wederdooperen, daerdoor sy de vrouwen ontvueren oft haren mans onthouden, door de gedeputeerde des synode remonstrantie te doen. Daerentusschen sal elke kercke door haer classe de onordeningen, die sy in haeren quartier mercket, ende de verbrekingen der placcaten van houwelick met goede declaratie ende bewys (soeveel mogelijk) den gedeputeerden des synode toe laten comen.

[32.]

Papen ende monicken. — Opt iii^{re} punct is geantwoort, dat daerof syn placcaten by de heeren Staten uitgegeven ende dat d'executie daerof by de officiers moet geschieden.

[33.]

Duvelbesweerders, waerseppers etc. — Opt v^o punct is geantwoort, dat van de duyvelsbesweerders ende waerseppers genoeg gestatueert is, soe in Gods woort als in den rechten, maer dat deselve bekent gemaect moeten worden, eer men daerinne can voorsien, ende dat der predicanten officie is opten predigstoel grondelick daertegen te leeren, opdat de daders van sulcke grouwelicheyt daarvan afstaen ende dat de andere geleert werden haer hulpe niet by sulcken van God verbodene middelen maer by God den Heere te soecken.

[34.]

Misbruycken tegen de heyliginge des Sabbaths. — Opt vie punct, belangende velerley misbruycken tegen de heyliginge des Sondachs, is goetgevonden, dat de gedeputeerde des synode daeraff remonstrantie sullen doen aen mynheeren den Staten met goede declaratie ende bewys alsoock onder ander een droefflick exempel, voorgevallen nu in de kermisse te Nootdorp, daer een man int danshuys hertsteeck doot is gebleven ende noch twee andere swaerlick syn gequetst, diet mogelijk oock besterven sullen: dat oock de heeren van den Rade Provinciael de handt daeraen willen houden, wanneer hen de saeck voorcoompt.

[35.]

Andere sonden. — Opt viie, dat de gedeputeerde mede in haer remonstrantie vermaen mogen doen belangende de misbruycken ende sonden, in tselve punct geruert.

[36.]

Academie tot Leyden. — Opt viie article, belangende de academie van Leyden, is ARNOLDO CORNELII ende LIBERTO FRAXINO last gegeven dat sy met GUALTERO ROY daeraff sullen communiceren met den heeren curatoers ende professoren tot Leyden ende aenhouden tot verbeteringe der academie ende oock remonstrantie doen aen mynen heeren Staten, opdat de steden hare alumnos ter studien gewillich mogen seynden, ende dat men indachtich houde, dat des grave van Culenborchs voorouders een collegie hebben gesticht tot Loven, daeraff de goeden hier te lande liggen ende nu nuttelick tot dese academie geapliceert souden mogen worden.

[37.]

Schoolmeesters. — Het ix punct, van de schoolmeesters, is noodich gevonden daeraff remonstrantie te doen, dat emmers de scholen, daertoe stipendie gegeven wort, na Gods woort gereformeert worden ende dat daer vrome, godsalige mannen toe gestelt worden met advys van den classen te lantwaert ende van den kerckenraden in den steden ende dat de ongeregelde afgeschafft mogen worden. Voorder dat het placcaet over de andere scholen int werck gestelt moge worden.

[38.]

Placcaet van de druckers — Opt xe article is goetgevonden, dat eenen yegelijk int syn arbejde, dat het placcaet van de druckers moge geeffectueert ende by de officiers ter hant genomen worden.

[39.]

Armenordeninge. — Opt XIe, van de armenordeninge, is goetgevonden, dat een yegelick int syn arbeyde tot de beste ordeninge, dewyl tot een gemeyn ordeninge noch niet apparent is lichtelick te kunnen komen.

[40.]

Translatie der bibel. — Opt XIIe article, belangende de translatie der bibel, is goetgevonden, dat int werck gestelt werde, wat in den synode particulier tot Delft beraemt was, daertoe CASPAR SWERINCHUYSEN, LIBERTO FRAXINO, PETRO CARPENTARIO ende HENRICO CORPUTIO last is gegeven, ende voorder te bedencken ende te bevorderen, wat daertoe dienelick sal syn.

[41.]

Homilien GUALTERI op Marcum. — Van de translatie der homilien GUALTERI op Marcum, int XIIIe geruert, is verhaelt, dat HENRICUS BRANT die onder handen heeft, aan denwelcken yemant particulier sal mogen schryven.

[42.]

Catechisme op te doen seggen voormiddach, daer geen predicatien syn namiddach. — Opt XIIIe is geantwoort, als in den synode particulier tot Delft oock goetgevonden was, dat het oorbaerlick is, dat de Catechisme ende hoofdstucken der christelicker leer des voormiddaechs opgeseeght worden by den kynderen voor oft na de predicatie ter plaetsen, daer namiddach niet en wort gepredict, ende dat de classen opsicht daerop nemen sullen.

[43.]

Wederdooperen. — Opt XVIe, om de leere der Wederdooperen te weeren, is geen beter middel voorgelagen dan dat de predicanten neerstich int leeren aenhouden ende bequamelick derselven Wederdooperen dwaligen met Gods woort wederleggen, daer de gelegenthyt sulcx voorvalt, ende dat sy, godsalichlick levende, oock de hare tot alle godsalicheyt vermanen. Oock is verhaelt, dat cleyne grondige tractaetkens, tegen die ende andere dwaligen gemaect oft overgeset, proffytelick souden syn.

[44.]

Gedeputeerde om boeckkens te oversien. — Ende indien yemant sulcke boeckkens wilde uitgeven oft dergelycke, soo is goetgevonden, dat men deselve eerst den classe ende daerna THOMAE TILIO, ARNOLDO CORNELII

LIBERTO FRAXINO ende CORPUTIO (in den voorgaenden synode daertoe gedeputeert) verthoonen sal eer se uitgegeven worden.

[45.]

Swaricheyt van eenen dienaar onder classe van den Hage. — Opt xvii^e punct, dwelck by de classe van den Hage voorgebracht was, nadien de synode sonder voorder declaratie daerop niet en conde resolveren, ende de gedeputeerde van den Hage geenem breederen last en hadden, soe is goetgevonden, dat classe van Delft ende van Leyden elck uut haren middel eenen sullen deputeren, dewelcke van des synode wegen hen sullen vervuegen by den classe van den Hage om die swaricheyt breeder te verstaen ende alsdan met raedt ende hulpe de classe van den Hage te assisteren ende remedieren.

[46.]

Attestatien der armen. — Opt xviii^e, van de attestatien der armen, is goetgevonden, dat de dorpen de passanten, met attestatie van kercken comende, sullen wysen aen de steden ende dat daer regaerd sal genomen worden, dat geen attestatien van weerden sullen syn dan die gemaect syn na dbesluyt, in voorgaende synoden gemaect, ende dat de quade attestatien opgehouden sullen worden.

[47.]

Homade. — Opt xviii^e, dwelck men verstaet aen te gaen den dienaar van Homade, is goetgevonden, dat hy sal beschreven worden voor de gedeputeerde des synode, die tot de Neerrhynlantsche classe syn verordineert.

[48.]

Elck een kerckenordeninge. — Opt xix^e, dat elck predicant de kerckenordeninge by hem sal hebben om hem daerna te reguleren, daerop sullen de inspecteurs der classen ende de classen selfs regaerd nemen.

[49.]

Predicanten voor de soldaten. — Opt xx^e punct, belangende de predicanten, die voor de soldaten syn, sal een yegelijk van deselve hem onder eenige classe ten bequaemsten moeten voegen volgende de kerckenordeninge Ende sullen de gedeputeerde des synode aen syn Excellentie ende Raden van Staten hieraff remonstrantie doen, oock aenhouden dat eenige gagien gestelt worden voor predicanten, die den soldaten met goede leere mogen dienen.

[50.]

CHRISTIAEN VAN DEN WOUWER. — Opt xxie ende xxii^e punct, belangende CHRISTIANUM VAN DEN WOUWER ende de kercke, die hem heeft aengenomen, heeft de synode goetgevonden uut goede respecten haer daarmede niet te moeyen.

[51.]

HENRICK BULCK. — Opt xxiii^e punct, belangende HENRICUM BULCKIUM, is weder voorgelesen de censuere des synode generael, tegen syn boecxken gedaen, ende syn gedeputeert tot hem te gaen ANDREAS STANGERUS, PHILIPS MINEL ende JAN VAN CAMPEN om hem te vermanen. Maer deselve wederkeerende hebben gerapporteert, dat hy antwoordde der kercke gerenuncieert te hebben ende dat hy hem voor geen lidmaet der kercken meer en hout noch geen censuere wil onderworpen syn noch gehoor geven, maer heeft men met hem wat te doen, soe begeert hyt schriftelick ende dat het voor de overheyt geschiede, adderende, de synode soude handelen met degene, die onder ons staen, van gelycke gevoelen synde. Hebben oock verclaert, dat hy syn verstant wel heeft, maer dat hy haestich is, hoewel eenige te voren wilden seggen, dat het hem aent verstant ontbreken soude. Werde oock in de vergaderinge verhaelt, dat BULCKIUS van de heeren Staten noch onderhout soude hebben. Op alles gelet is goetgevonden, dat men noch voorder met vermaninge aenhouden sal, maar soe hy hartneckich blyft, dat men met hem sal handelen na de kerckenordeninge. Dit sal geschieden by de drie classen Goude, Rotterdam ende Dordrecht ende hare gedeputeerde.

[52.]

HESTER DE MOOR. — Is oock voorgevallen ter occasie van BULCKIUS, dat HESTER DE MOOR, hier woonende, een boecxken heeft uitgegeven, daarmede sy onverstandelick de reyne leer belast. Ende nadien men verstont, dat noch de kercke noch classe van der Goude haer debvoor en hadden gedaen, soe syn gedeputeert PETRUS CARPENTARIUS, ANDREAS STANGERUS ende JAN VAN CAMPEN om tot deselve te gaen. Dewelcke wedergekeert hebben gerapporteert, dat sy selve boecxken by haer bekent uitgegeven te syn, ende hoewel sy vermaent was, dat sy een vrouwe synde haer des leerampts niet en behoorde te bemoeyen, veelmin met onreyne leer ende opinien in druck uut te geven, die haer in haer boecxken aangewesen werden, maer dat sy geen gehoor en gaff ende haer beriep op twee politycke heeren, daervoor sy wilde handelen. Seyden voort de voorsz. gedeputeerde, dat HERMANNUS HERBERTS, daer sy by woont, bekende dboecxken quaet te syn ende, wilde men het hem ver-

trouwen, hy soude wel toesien ende weeren, dat het niet meer soude geschieden. Is besloten, dat de kercke van der Goude met vermaningen voort sal varen ende na de kerckenordeninge doen, indien sy hartneekich blijft, maer de classe van der Goude sal aenhouden, dat dit by de kercke niet en werde versuumpt.

[53.]

Hugo Dyrca. — Opt xxve punct, van HUGO DYRCZEN, is geseeght, dat hyt in syn particulier sal mogen versoecken aen de heeren Staten, soet hem goetdunct.

[54.]

Moordrecht. — Die van Moordrecht syn in goeden getale voor den synode (ontboden zynde) gecomen, ende als hen verhaelt was het debvoor, dat de synode in haer saecke gedaen hadde ende dat het stont opt consent van de ambochtsheeren, welcke men verstaet, dat souden syn de magistraten ven Rotterdam ende van der Goude, ende opt welbelieven van de heeren Staten, ende dat de synode dan in meyninge was tot contentement van den gerichte ende van de kercke voor ditmael eenen anderen predicant daer te stellen sonder nochtans de kercke oft yemant anders voor toecomende tyt daermede te willen prejudiceren, soe hebben die van der kercke verclaert, dat sy de saecke den heeren commissarisen ende den synode overgeven ende vertrouwen, dat sy hierinne doen sullen wat tot de meeste stichtinge dienen sal. Baden dat men GERYT ADRIAENSSEN, schoolmeester, die int Veen de kinderen seer wel geleert hadde, soude wille gedencken, dat hy den aenstaenden winter de kinderen weder leeren mochte, dat men oock gedencken wilde, dat de diaconie der kercke weder mochte worden gerestitueert. Soe heeft men se vertroost, indien het principael tot goeden eynde gebracht kan worden, dat men verhopet dit beyde wel volgen sal. Ende indien het voornemen der heeren commissarisen ende des synode goeden voortganck heft, soe is goetgevonden, dat PETRUS CARPENTARIUS int afscheyden FLORENTII MARCI der kercke van Moordrecht sal presenteren LAMBERTUM JEMMINGIUM, eertyts predicant tot Schoonhoven, ende arbeeyden, dat tusschen de kercke ende FLORENTIUM metgaders tgerichte aldaer, ende soe eenige oneenicheyt daer meer ware geweest, versoeninge geschiede met vermaninge tot geduerigen vrede ende eenicheyt. Is opgeleeght CASPAR SWERINCHUYSEN ende HENRICO CORPUTIO, dat sy LAMBERTUM JEMMINGIUM sullen ernstlick vermanen, dat hy tot syn selfs eere ende der heeren commissarisen ende des synode toesie hem alsoe te dragen by den gerichte ende by de kercke tot Moordrecht, als een vroom predicant behoort te doen, opdat daer vrede ende eenicheyt moge blyven. Doch is de meyninge dat, indient anders viel, dat de

naeste synode hierinne sal remedieren na bevinden der saecken. LAMBERUS heeft de vermaninge willichlick aengenomen ende belooft hem daerna te quytten. Is oock geconsenteert hem mede te geven een briefken aen den kerckenraedt van Schoonhoven, ten eynde wat deselve tegen hem mogen hebben met onderling bericht ende vermaninge mach afgedaen worden. Ende opdat FLORENTIUS MARCUS soude mogen voorsien werden, is goetgevonden, dat deselve sal aengenomen worden in de classe van Dordrecht in Mynsheerenlant, ende dat MATHYS MUCHAERT, aldaer staende voorsien sal worden ende gerecommandeert door de gedeputeerde totte Neerrhynlantsche classe tot den dienst van Nieuwveen.

[55.]

CLAES RUYT. — CARPENTARIUS ende GUALTERUS ROY hebben rappoort gedaen, dat sy gehoort hebben den predicant tot Slupick, CLAES RUYT, ende dat syn predicatie hen tamelick heeft behaecht. Is den gedeputeerde tot de Neerrhynlantsche classe belast voorder te doen als int voorgaende besluit ende den voorsz. NICLASSEN te vorderen, soeveel de gerechticheyt sal mogen lyden, als alle hindernissen afgedaen sullen syn. Dwelck CLAES RUYT te kennen gegeven is ende hem syne stucken tsamen wedergedaen syn, die hy wederbrengen sal als de gedeputeerde daer syn.

[56.]

DYRCK VOLCKERS. — Is voortgebracht door EVERHARDUM BOMMELIUM een brief, van DYRCK VOLCKERS hem in handen gegeven. De synode en heeft dien niet begeeren te lesen, maer heeft EVERHARDO voorsz. belast hem dien weder te geven ende aen te seggen, dat syn persoon ende schryven den synode soe wel bekend is, dat men hem den brief wedergeeft, gelyck hy dien aengegeven heeft. Wil hy yet seggen, dat hy hem addressere aen myne heeren de Staten.

[57.]

Generael synode — Is gecomen een brief van Amsterdam nomine particularis synodi in Noorthollant. Is goetgevonden te antwoorden dat, dewyl de synode generael niet en is beschreven, dat men daeromme niet bedacht en is geweest om de swaricheden voort te brengen, ende hoewel mogelick in andere particuliere synoden swaricheden voorgevallen syn, dat het evenwel dit jaer te spade syn soude, dat men daerom het naeste jaer met Gods hulpe daerop dencken sal mogen. Werde verhaelt, dat hope is in Vrancryck een nationael synode gehouden te worden.

[58.]

ALBERTUS JOHANNIS. — De kercke van Rotterdam sal met ALBERTO JOHANNIS voortvaren met de censuere.

[59.]

CASPAR KOOLHAES. — Desgelycken sal doen de kercke van Leyden met CASPAR KOOLHAES, hem vermanen ende daerinne continueren tot syner betteringe toe. Ende de classe van Leyden sal daeraen de handt houden, dat het niet en werde versuymp, ende ten naesten synode rapport doen.

[60.]

Synode particulier ende oncosten voor denselven. — Alsoo de heeren commissarisen verhaelt hadden der heeren Staten meyninge te syn, dat de particuliere synode niet meer en soude worden gehouden sonder haer voorgaende consent, soe is goetgevonden deselve te bidden daertoe consent te willen dragen, dat het alle jaer eenmael mach geschieden ende, overmits den classen al te beswaerlic valt de oncosten te vervallen, dat hare E. believe daertoe te gunnen voor de ix classen, hieronder sorterende, driehondert carolusguldens om daermede oock te vervallen de oncosten, die voor ende na van des synode wegen gedaen moeten worden, indien daervan yet overschoot, dwelck seer sober sal syn. Dit sal geschieden by de gedeputeerde des synode.

Ende op hope dat de heeren Staten hierinne haer gonste bewysen sullen tot den classen, soe syn de oncosten, die de gecommiteerde des synode voorgaens gedaen hebben, blyven staen ongerekent, gelyck oock eenige oncosten, in desen synode gedaen.

[61.]

Kercke van der Goude. — De kercke van der Goude is ernstlick vermaent van dat sy den Catechismum noch niet en predict, hoewel HERMANNUS HERBERTS anno LXXXVI dat hadde aengenomen te doen ende anno LXXXVII, doen sy door de gedeputeerde des particulieren synode, gehouden te Delft, vermaent werden in den classe te Schoonhoven, tselve by hen beloofd was te doen, soe haest den brieff PETRI geeyndicht soude syn. EVERHARDUS en MAVULT hebben aengenomen met HERMMANO ende den kerckenraedt hieraff te spreken ende hen te conformeren met andere kercken, oock int proclameren van de houwelicken op drie onderscheyden Sondagen ende int doepen van de kynderen voor de gebeden. Is de classe belast opsicht te nemen, dat het geschiede.

[61*.]¹⁾

GUALTERUS ROY. — Is verhaelt worden, dat de gravamina classium waren gecommuniceert den heeren Staten, dwelck niet en pleecht te geschieden noch oock by den Staten versocht was, soe men verstaet. Soe is GUALTERUS ROO, die tselve gedaen ende gesonden heeft aen COENRAERDT DE RECHTER, vermaent dat hyt niet en behoorde te doen sonder advys ende voorweten syner classe, derwelcke d'uytschryven des synode bevolen is geweest, want hoewel tselve geen schade (als men achtet) gedaen heeft, dat nochtans om der consequentie willen niemant op syn eygen hant yet nieuws behoort te doen oft tgene hem niet alleen bevolen is.

[62.]

Commissarisen tot den synode. — De gedeputeerde deses synode syn gelast syn Excellentie ende den heeren Staten te bedancken van dat hen belieft heeft desen synode by te voegen de heeren commissarisen, beyde professie van de religie doende ende in kerckelicke saecken geoeffent, ende dat hen believen wille in toecomenden tyden daerop regaerd te nemen.

[63.]

Moordrecht. — HENRICUS VELLENIUS ende LIBERTUS FRAXINUS syn weder belast de heeren magistraten deser stadt ten afscheydt te bedancken van dat sy den synode vereert hebben ende weder aen te bieden den goetwilligen dienst der vergaderinge metgaders te vernemen, offer geen schryven van Rotterdam gecomen en was, ende te bidden, dat hare E. believe de goede resolutie, by den synode op haer welbehagen genomen, te vorderen. Hebben geantwoort, dat hare E., voor soeveel hen aenginck, daermede wel tevreden waren, dat sy hare gedeputeerde na den Hage last souden geven om de saecke met die van Rotterdam te eyndigen, dewyl hier noch geen schryven vandaer gecomen en was, soe de voorsz. VELLENIUS ende FRAXINUS hebben gerapporteert. Is mede verhaelt, overmits de wedue van den predicant van Nieuwveen noch moet trecken haer besoldinge tot omtrent Martini, dat daerom goet ware de heeren Staten wilden verordineren soeveel besoldinge tot Martini, opdat LAMBERTUS JEMMINGIUS, FLORENTIUS MARCUS ende MATHYS MUCHAERT elck op haer plaetse met den eersten mochten gestelt werden, dwelck niet veel bedragen en sal, overmits die van Schoonhoven LAMBERTO JEMMINGIO hebben beloofd

¹⁾ Dit artikel 61* ontbreekt in al de afschriften dezer acta. Alleen in ons hs, dat met de hand van Corputius geschreven en blijkbaar het origineele stuk is, komt het voor, met het volgende in margine: »Dit zal uut de copien blyven, maer evenwel te boeck gestelt worden propter consequentiam».

haer beste te doen, dat hy uut COOLWIJCX ontfang tot uitgaende September syn besoldinge soude mogen trecken.

[64.]

Een eerlicke verdreven vroupersoon van goeden huysse. — Is aengegeven de noot van eene eerlicke vroupersoon van goeden huysse, die uut den haren is verdreven, belast met twee kinderen. Soe is goetgevonden, dewyl sy haer altyt in de gemeene saecke wel heeft gedragen ende nu seer armoedich ende beschaemt is, dat elke classe haer beste sal doen om derselver wat toe te schicken aen handen WYNANT GHERYTSEN, predicants te Soetemeer, oft aen de kercke van Delft om tot denselven WYNANT te bestellen ende by hem ter handt gebracht te werden. De heeren commissarisen hebben oock in haer particulier geseeght dbeste te willen doen.

[65.]

Een verarmden ende verdreven manspersoon van goeden huysse. — Is desgelycken voorgedragen van eenen manspersoon, synde van goeden huysse ende afcompste¹⁾ ende nu in syn armoede niet en behoort verlaten te worden, nadien hy hem getrouwelick, soelang hy by den synen was, in de gemeen saecke gedragen hadde. Maer dewyl na syne gelegentheyth hem wel wat veel van noode soude syn, werde bedacht, oft hy mochte in eenige garnisoenen tot adelborst geappointeert werden, dat het goet ware tot dien eynde aen synen Excellentie ende Raedt van Staten requeste te maecken.

[66.]

Censura. — Censura morum is gehouden.

[67.]

Censuere der classe van der Goude. — Ende goetgevonden te schryven aen classe van der Goude de censuere, die hier over haer gedaen is, ende te vermanen, dat sy hen voortaan in goeden vrede ende eenicheyt bedragen ende hen stille houden ende gerust in tgene nu by den synode afgedaen ende besloten is belangende de saecke van Moordrecht, Schoonhoven ende CLAES RUYT. Ende dewyl uut de acte der classe van Dordrecht, hier voorgelesen, derselver classe geen schult gegeven en can werden van de saecke van Schoonhoven, dat sy daeromme aflaten de classe van Dordrecht met die saecke te belasten.

¹⁾ »manspersoon — afcompste”, dit is geschreven boven en in plaats van het doorgehaalde woord »joncker”.

[68.]

De gedeputeerde tot den synode moeten blyven ten eynde toe. — Is oock int gemeen vermaent ende besloten, dat de gedeputeerde, die uut den classen gesonden worden tot den synode, bedacht sullen syn te moeten blyven by den synode tot uitgang der actie, opdat sodanige vergaderinge ende hare classen daerdoor niet vercort worden

[69.]

Classe synodael. — De classe van Rotterdam is gedeputeert om den naesten particulieren synode uut te schryven ende opsicht te nemen, soe ergens tusschen de classen onrust ontstonde oft dat eenige classen haer devoor niet en deden int wechnemen van onrust ende argernisse, onder haer gevallen, dat tselve met bequame middelen als met vermaninge oft met beschryvinge van eenige naestgelegen classen moge geremedieert worden.

[70.]

Gedeputeerde des synode. — De gedeputeerde des synode om te versoeken aen synen Excellentie, heeren Staten ende elders, daert van noode ware, sullen syn ARNOLDUS CORNELII, PETRUS EVERHARDUS ende CASPAR SWERINCHUYSEN over tgene boven in desen acten hen te laste geleeht is ende tgene noch meer voorvallen soude mogen, ende sullen daeraff rappoort doen ten naesten synode.

[71.]

Inspecteurs over de classen. — Over de inspectie van elcke classe int particulier, dat de propositien, visitatien ende andere nootwendige dingen gedaen ende conformiteyt met anderen kercken worde gehouden volgende de kerckenordeninge, syn gedeputeert voor dit jaer:

over de classe van Dordrecht D. HIEREMIAS BASTINGIUS ende JOHANNES BISSCHOP;
 over de classe van Delft PETRUS JOHANNIS ende WINANDUS GHERYTSEN;
 over de classe van Leyden GUALTERUS DE ROY ende WILLEM DE HASE;
 over de classe van der Goude TIELMANNUS CUPUS ende HENRICUS CAESARIUS;
 over de classe van Rotterdam CORNELIUS VAN HILLE ende PETRUS CARPENTARIUS;
 over de classe van Gorcum HENRICUS VELLENIUS ende WILHELMUS OOSTERSEE;
 over de classe van den Briel EGIDIUS JOHANNIS ende HENRICUS KOESVELT;
 over de classe van den Hage BERNARDUS FAILLE ende THEODORUS PETRI.

Ende over de Neerrhynlantsche classe sullen de vyf persoonen, die daartoe syn verordineert, gedeputeerde stellen. Ende sullen alle de voorsz. inspecteurs bedacht syn, dat sy ten naesten synode goet rappoort doen van tgene sy in hare classen respectie aengemerct hebben, die tegen-

woordich syn mondeling, die absent syn schriftelick, opdat de synode na de waerheyt bericht moge hebben van het bedragen eleker classe ende onderhoudinge der kerckenordeninge.

*Paep te Segvelt.*¹⁾ — De gedeputeerde totten Neerrhynlantschen classe sullen gedencken te vernemen, watter is van den paep te Segvelt.¹⁾

[72.]

Amanuenses. — Was aengegeven, dat de kercken van Seelant hadden beginnen ordre te stellen, daermede een amanuensis oft twee souden mogen onderhouden worden om eenige wercken der kercken proffytelick te verveerdigen, ende begeerden dat de kercken van Suythollant ende andere daertoe mede de handt bieden wilden. Is geantwoort: mocht het by die van Zeelant alleen geschieden door haer alumnos ende studenten, die alsoe in goede oeffeninge souden mogen comen, dat men dat geerne sien soude; indien niet, soe sullen de gedeputeerde de saeck tot haren classen refereren ende bevorderen, wat sy kunnen.

[73.]

Off een privaet lidtmaet, versocht synde, doopen mach. — Opt d'eerste particuliere vrage, off een privaet lidtmaet der kercken, in absentie van den dienaer versocht synde van eenige uut de magistraet ende ouderlingen, mach een kindt, ten doop gepresenteert, doopen, is geconsidereert het tweede punct der kerckenordeninge ende geantwoort: neen.

[74.]

Off sulcke doop behoort vernieuwt te worden. — Op de tweede vrage, rysende uut de voorgaende, is geantwoort (nadien men verstaet, dat de forme, in onsen kercken gebruyckelick, is gehouden, hoewel het nochtans onordentlick, als in de voorgaende antwoordt, is geschiet) dat de saecke sal aen den generalen synode oft by gebreke van dien aen eenige gequalificeerde academien gestelt worden, maer dat de vrage eerst overgesonden wert uut de kercke van Heusden (daer dese onordeninge gevallen is) door de classe van Gorcum na de waerheyt met behoorlicke omstandicheden becleedet sal worden.

Van de ouders oft private persoonen ende vroedevrouwen, die hen vervoerden kynderen te doopen. — Ende alsoe mede van eenige predicanten vermaen gedaen werde, dat op andere plaetsen oock sulcke inconvenienten voorvallen, dat off de ouders selve oft andere private persoonen als oock vroedevrouwen hen onderstaen kinderen te doopen, soe is goetgevonden, dat eenen yegelick, die sulcke gebreck weet, met goede declaratie ende

¹⁾ »Segvelt'' er stond eerst »Segwaert''

bewys tselve den gedeputeerden des synode aengeven sal om mede den heeren Staten te remonstreren.

[75.]

Off de predicanten mogen versoeningen over dootslagen helpen maecken. — Op de derde particuliere vrage is geantwoort, dat de predicanten wel mogen tot vrede ende vergevinge aen d'een ende d'ander syde vermanen, maer dat se hen niet en sullen laten vinden by de politissche affhandelinghe ende versoeninge, die over dootslagen geschiet, ende dit by provisie tot den synode generael.

[76.]

Off de geexamineerde mogen toegelaten worden te predicken etc. — Op de iiii^e particuliere vrage verstaet de synode, dat het mach geschieden alleen tot beproevinge desghenen, die alsoe gestelt wort om te leeren eer hy in dienst bevesticht is, ende dat overmits deghene, die leeren tot beproevinge, altyt by hen eenige hebben van den classe, die over de voorstellinghe mogen censureren, maer dat se met eenige lange tyt uitgesonden mogen worden om hen te oeffenen met openbare predicatien sonder beroepinghe ende bevestinge, niettemin dat men in den synode generael hierover naerder verclaringe sal mogen begeeren, ende dat nochtans dese synode daerentusschen na dese verclaringe hem reguleren sal.

[77.]

Besluit. — Nadien de acten deses synode in de vergaderinge syn gelesen geweest, soe is de synode gescheyden met dienstelicke dancksegginge aen de heeren commissarisen voor hare getrouwe assistentie ende met onderlinge vermaninge ende besloten met den gebeden den ven Septembris 1589. Des t'oerconden is dese in den name des synode geteeckent by ons ondergeschreven. ¹⁾

¹⁾ Hiermede eindigt het blad. De volgende bladz., waarop de onderteekeningen gestaan zullen hebben, ontbreekt. Deze onderteekeningen zullen bepaald eigenhandig moeten geweest zijn, daar uit art. 61^e voldoende blijkt, dat ons handschrift het origineele stuk is. In H. dragen de acta de onderteekeningen van »Arnoldus Cornelii, hujus synodi praeses, Caspar Swerinckhusius, assessor, Henricus de Corput, scriba synodi»; in M alleen die van praeses en scriba, terwijl in K, L en N de onderteekeningen ontbreken.
